

Άναψε άλλο ένα τσιγάρο. Τα χρησιμοποίησε για να μετρήσει το χρόνο. Είχε υπολογίσει εδώ και χρόνια ότι έκανε περίπου δέκα λεπτά για να καπνίσει ένα. Έτσι, ήξερε ότι το διάλειμμα από το μάθημα ήταν ένα ή δύο τσιγάρα, ο πρωινός του καφές ήταν τρία τσιγάρα, μια έξοδος για ποτό ήταν δέκα με δεκαπέντε. Τώρα είχε υπολογίσει ότι θα του χρειάζονταν έξι. Αλλά τώρα κάπνιζε αγχωτικά, με βαθείς αλλεπάλληλες τζούρες και τρεμάμενα χέρια που έριχναν τη στάχτη πάνω στην μπλούζα του, και είχε κάνει τον μισό χρόνο.

Ήξερε ότι το κάπνισμα ήταν μια άθλια και βλαβερή συνήθεια, αλλά όχι η πιο βλαβερή που είχε αποκτήσει στα σχεδόν σαράντα χρόνια του. Και τώρα ήταν πολύ αργά για να την αλλάξει. Αναρωτήθηκε για λίγο ποιο ήταν το σημείο μη επιστροφής. Η στιγμή που τα αμέτρητα κομμάτια του παζλ της ζωής του ενώθηκαν με τέτοιο τρόπο που να τον οδηγήσουν αμετάκλητα στο τώρα. Ίσως να ήταν βέβαιο από τη στιγμή που γεννήθηκε. Όχι ως αναπόφευκτη μοίρα, αλλά επειδή όπως ξεκίνησε τη ζωή του οι πιθανότητες ήταν πάντοτε στοιβαγμένες εναντίον του.

Μόλις άναψε το έβδομο τσιγάρο, φύσηξε τον καπνό έξω από το παράθυρο του αυτοκινήτου, πήρε μια μεγάλη γουλιά ούισκι και κοίταξε τη γαλήνια μαυρίλα που απλωνόταν μπρο-

στά του. Τα σκοτεινά νερά της λίμνης σάλευαν απαλά και οι ήχοι από τα βατράχια και κάποια νυχτοπούλια έμπαιναν από το παράθυρο μαζί με τον κρύο φθινοπωρινό αέρα. Το μόνο σημάδι ανθρώπινης παρουσίας που έβλεπε μπροστά του ήταν τα φωτάκια ενός χωριού που τρεμόπαιζαν στην απέναντι όχθη.

Το μέρος ήταν πανέμορφο αλλά δυστυχώς η ομορφιά και η γαλήνη δεν μπορούσαν να παρεισφρήσουν στην ψυχή του. Δεν υπήρχε χώρος. Ήταν πολύ αργά και γι' αυτό. Ήπιε λίγο ακόμη ουίσκι. *Laphroaig*. Ήταν αμαρτία να το πίνει έτσι, από το μπουκάλι, μέσα στο αμάξι, αντί να το συνδυάζει με σοκολάτα, καπνιστό τυρί ή καπνιστό χοιρινό, όπως θα του ταίριαζε. Όμως είχε αποφασίσει ότι αν ήταν να πεθάνει, θα το έκανε πίνοντας καλό ουίσκι.

Φανταζόταν ότι ένα τέταρτο του μπουκαλιού θα ήταν αρκετό για να του δώσει θάρρος. Είχε πέσει έξω και σ' αυτόν τον υπολογισμό. Η αδρεναλίνη νικούσε τη μέθη. Ο φόβος. Το έβρισκε παράδοξο πως από τότε που θυμόταν τον εαυτό του ένιωθε τη ζωή του σαν ένα βάσανο αλλά τώρα δεν έβρισκε το θάρρος να την τελειώσει. Σκεφτόταν την αυτοκτονία κάθε βράδυ σαν παρήγορη σκέψη, σαν την καθησυχαστική ευκαιρία μιας εξόδου διαφυγής, εδώ και μήνες, αν όχι χρόνια. Κι όμως τώρα δίσταζε.

Καθώς έσβηνε το δέκατο τσιγάρο, άναψε τη μηχανή. Πήρε μια βαθιά ανάσα, έκλεισε τα μάτια. Και την ξανάσβησε. Δεν ήταν έτοιμος ακόμα. Έδωσε στον εαυτό του περιθώριο τα άλλα έξι τσιγάρα που είχαν μείνει στο πακέτο του. Γιατί να πήγαιναν χαμένα, άλλωστε; Όμως όχι περισσότερο. Η νύχτα περνούσε παραπλανητικά γρήγορα, και ανησυχούσε ότι, όπως πριν λίγο καιρό που το ξαναπροσπάθησε, θα τον έπαιρνε ο ύπνος από την κούραση και το αλκοόλ και απλά θα ξυπνούσε

με ένα φρικτό χανγκόβερ. Μάλιστα τότε τον είχαν ξυπνήσει δύο ηλικιωμένοι που είχαν βγει από το χάραμα για να ψαρέψουν και έσπευσαν για να δουν αν ήταν καλά. Αν ξαναγινόταν το ίδιο, με την ταχύτητα που ταξιδεύουν τα κουτσομπολιά στην επαρχία, σίγουρα θα του έβγαине η φήμη του αλκοολικού. Όχι ότι ήταν χειρότερη από τις φήμες που κυκλοφορούσαν ήδη, αλλά σε κάθε περίπτωση δεν ήθελε να το ρισκάρει.

Διαπίστωσε ότι, σε αντίθεση με τα πρώτα, κάπνιζε τα τελευταία έξι τσιγάρα πιο αργά απ' ό,τι συνήθως, οπότε τα συνόδευσε με αρκετές μεγάλες γουλιές ουίσκι για να καταπνίξει τις αναστολές του. Μόλις έσβησε το τελευταίο άναψε τη μηχανή και πάλι. Ο φόβος του αγνώστου δεν είχε φύγει εντελώς. Όμως σκέφτηκε την εναλλακτική. Να ξημερώσει άλλη μία αφόρητη μέρα. Και μετά άλλη μία. Και άλλη μία.

Αυτό έφτασε για να βάλει πρώτη, να λύσει το χειρόφρενο και να πατήσει απαλά το γκάζι. Το παλιό Citroën του διέσχισε το τέλος του μικρού χωματόδρομου και, περνώντας στο υγρό γρασίδι, άρχισε να βρίσκει αντίσταση. Για μια στιγμή τον κατέκλυσε ο πανικός ότι οι τροχοί θα κολλούσαν στη λάσπη και θα γινόταν ρεζίλι καλώντας την οδική, αλλά μόλις η πλαγιά έγινε κατηφορική το αμάξι άρχισε να παίρνει ταχύτητα.

Οι κραδασμοί σταμάτησαν όταν το αυτοκίνητο έφυγε από την πλαγιά. Κράτησε την αναπνοή του και πολύ σύντομα ένιωσε ένα βίαιο τράνταγμα καθώς το Citroën έπεσε στη λίμνη με έναν τεράστιο παφλασμό. Τα βατράχια σταμάτησαν απότομα το τραγούδι τους. Το αμάξι επέπλευσε για μερικά δευτερόλεπτα, κλυδωνιζόμενο στην επιφάνεια, πριν αρχίσει να βυθίζεται με ταχύτητα καθώς το νερό άρχισε να εισβάλλει στο εσωτερικό του από τους αεραγωγούς και τα ανοιχτά παράθυρα.

Όταν το είχε σχεδιάσει ανησυχούσε ότι, την τελευταία στιγμή, θα τον έπιανε το ένστικτο αυτοσυντήρησης απέναντι στον πνιγμό, όπως είχε γράψει ο Καρυωτάκης στην τελευταία του επιστολή. Ότι μόλις τον χτυπούσε το κρύο νερό θα πάλευε, θα άνοιγε την πόρτα και θα πάσχιζε να κολυμπήσει προς την επιφάνεια. Αλλά όχι. Αντί να ταραχτεί, έμεινε στο κάθισμά του με τη ζώνη του δεμένη. Παραδόθηκε στο νερό και βυθίστηκε απολαυστικά σε έναν γλυκό λήθαργο, με ένα γαλήνιο χαμόγελο στα χείλη του. Ανυπομονούσε για την ηρεμία που θα του έφερνε το σκοτάδι. Είχε κουραστεί να σκέφτεται.

1

Δε θυμάμαι πότε ξεκίνησαν να είναι τόσο γαμημένα τα πράγματα. Μάλλον δεν μπορώ να θυμηθώ επειδή πάντοτε ήταν έτσι. Το πρόβλημα οδηγεί σε πρόβλημα. Όπως λέει ο ψυχοθεραπευτής μου, όταν ξεκινάει κανείς τη ζωή του με τέτοια εφόδια οι δυνατότητές του είναι περιορισμένες.

Όχι ότι τα δικά μου εφόδια ήταν εντελώς χάλια. Δε μεγάλωσα σε βικτωριανό ορφανοτροφείο ή στους δρόμους φορώντας κουρέλια. Οι γονείς μου δε με έστελναν να πουλάω χαρτομάντιλα στα φανάρια ούτε με έκαιγαν με το σίδερο. Βέβαια κάτι ακόμη που λέει ο ψυχοθεραπευτής μου είναι ότι αυτές οι συγκρίσεις δε βοηθούν, καθώς πάντα υπάρχει κάτι χειρότερο. Όπως και κάτι καλύτερο.

Μεγάλωσα σε μια μεσοαστική οικογένεια Θεσσαλονικιών. Ο πατέρας μου είχε σπουδάσει ιστορικός αλλά ο ξάδερφός του τον έκανε διευθυντή της βιοτεχνίας ρούχων του οπότε δεν ακολούθησε ποτέ καριέρα εκπαιδευτικού. Εκεί ασχολιόταν πολύ περισσότερο με το να περπατάει πάνω-κάτω με αέρα αφεντικού και να την πέφτει γλοιωδώς στις νεαρές υπαλλήλους παρά να κάνει τη δουλειά του. Κατάφερε να υπερχρεώσει τη βιοτεχνία λόγω της ανικανότητάς του, προτού έρθουν η κρίση και τα πάμφθινα ρούχα από την Κίνα και την οδηγήσουν στην πτώχευση. Η μόνη του έξυπνη κίνηση ήταν ότι έφυγε με

πρώρη σύνταξη προτού συμβεί αυτό. Αλλά του είχε μείνει το παράπονο ότι δεν έγινε ποτέ δάσκαλος ή καθηγητής παρόλο που είχε προετοιμαστεί γι' αυτό. Όχι μόνο με τις σπουδές του αλλά και φροντίζοντας να αναπτύξει μια περισπούδαστη χροιά στη φωνή του, κλεμμένη –κατά τα λεγόμενα των λίγων φίλων του– λίγο από τον Δημήτρη Χορν και λίγο από τον Δημήτρη Παπαμιχαήλ.

Κατά τη γνώμη μου, ευτυχώς που δεν έγινε δάσκαλος. Πέρα απ' το ότι ήταν προκατειλημμένος σε επίπεδο παράνοιας –διέκρινε τον δάκτυλο των κομμουνιστών, των ομοφυλόφιλων και των Εβραίων πίσω από κάθε εξέγερση στην ιστορία της ανθρωπότητας, από τη Στάση του Νίκα ως το Πολυτεχνείο–, είχε εκνευριστικά αργή ομιλία, μονότονη φωνή και μηδαμινή υπομονή στη διδασκαλία, καθώς τις λίγες φορές που αποπειράθηκε να με βοηθήσει με τα μαθήματα του δημοτικού, με την πρώτη λάθος απάντηση που έδινα άρχιζε να ουρλιάζει, να με λέει άχρηστο ή κρετίνο και να εκσφενδονίζει βιβλία στο κεφάλι μου. Αυτό, βέβαια, δεν ήταν τίποτα για τον άνθρωπο που πέταξε χώμα από τις γλάστρες του μπαλκονιού σ' ένα παιδάκι με σύνδρομο Down επειδή φώναζε και του χάλασε τον μεσημεριανό ύπνο.

Παρ' όλα αυτά, βέβαια, ο πατέρας μου κατάφερε να με πείσει να μπω κι εγώ στο Ιστορικό-Αρχαιολογικό, και μάλιστα να τελειώσω τη σχολή στο χρόνο-ρεκόρ των τεσσάρων ετών ακριβώς. Αυτό δεν το κατάφερα τόσο από φιλομάθεια όσο για να φύγω για μεταπτυχιακό στην Αγγλία ώστε να αποδράσω από το ασφυκτικό περιβάλλον του σπιτιού.

Η μητέρα μου είχε σπουδάσει Οικονομικά και δούλευε σε μια εταιρεία συμβούλων επενδύσεων, στην οποία τελικά έφτασε έως τη θέση της υποδιευθύντριας πριν βγει στη σύνταξη.

Αγαπούσε πολύ την καριέρα της, στην οποία ήταν εξαιρετική, και δούλευε ατελείωτες ώρες, πράγμα που την έκανε μονίμως απύσχα για μένα. Με αυτόν τον τρόπο απέφευγε την παρανοϊκή κατάσταση μέσα στο σπίτι, όπου η μάνα του πατέρα μου ζούσε μονίμως μαζί μας, καταπιέζοντας και φροντίζοντάς μας ταυτόχρονα. Η γιαγιά μου ξεφλούδιζε τα μήλα και έκοβε τις μπανάνες σε ροδέλες για τον πατέρα μου, του ψώνιζε ρούχα, σώβρακα και κάλτσες, και του έκανε αυστηρές παρατηρήσεις αν καθυστερούσε να γυρίσει απ' τη δουλειά ή αν έβγαινε από το σπίτι χωρίς να δώσει λογαριασμό πού πήγαινε.

Η μητέρα μου είχε ένα σημαντικό μερίδιο ευθύνης γι' αυτή την κατάσταση. Ώρες ώρες απορούσα πώς είχε μπλέξει σε όλο αυτό το οιδιπόδειο. Γιατί είχε καταλήξει με το κακέκτυπο του Νόρμαν Μπέιτς; Σε ένα βαθμό ίσως ευθύνονταν οι κοινές τους πολιτικές απόψεις. Αν έκρινε κανείς από το πόσο πρόθυμη ήταν να πιστέψει ότι ο πρωθυπουργός είχε μυστικό σχέδιο να καταλάβει το νομισματοκοπείο ή ότι είχε βάλει μια νέα πτήση ειδικά για να πηγαίνει η σύζυγός του στη δουλειά της στην επαρχία, συμμεριζόταν κι αυτή τις ίδιες παρανοϊκές θέσεις. Αλλά ο σημαντικότερος λόγος ήταν βαθύτερος.

Έχοντας μεγαλώσει με έναν γλυκύτατο μικρό αδελφό καθηλωμένο σε αναπηρικό καροτσάκι από την πολιομυελίτιδα, με τη μητέρα και τις αδελφές του συνεχώς πάνω από το κεφάλι του, η εικόνα ενός εξίσου ανίκανου να αυτοεξυπηρετηθεί συζύγου, μονίμως κάτω από τη φτερούγα της δικής του μητέρας, φαινόταν στη μητέρα μου ως κάτι φυσιολογικό. Ακόμη και βολικό, ίσως, αφού αφήνοντας και τα δύο παιδιά –τον πατέρα μου κι εμένα– στην πεθερά της μπορούσε να έχει την απαιτητική καριέρα που ήθελε. Τις σχετικά λίγες ώρες που περνούσε στο σπίτι, αυτή και ο πατέρας μου είχαν μια από-

μακρη σχέση, περισσότερο σαν απρόθυμοι συγκάτοικοι παρά σαν σύντροφοι. Τις λίγες φορές που αλληλεπιδρούσαν ήταν για να έχουν πολιτισμένες διαφωνίες και να ανταλλάσσουν κεκαλυμμένες προσβολές.

Η έκθεση σε όλο αυτό με άφησε αρκετά τραυματισμένο. Δεν μπορεί να είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι η μόνη φορά που κατάφερα να έρθω κοντά σε κάποια και να ζήσω στο ίδιο σπίτι μαζί της ήταν με μια γυναίκα ακόμη πιο τραυματισμένη από μένα. Προσηλωμένος στα προβλήματά της, έβαλα τα δικά μου κατά μέρος, για να αποφύγω να τα αντιμετωπίσω. Αλλά κάπου μέσα σε όλη αυτή τη διαδικασία έχασα τον εαυτό μου. Έπειτα από έναν σύντομο γάμο που τον διαδέχθηκε ένα γρήγορο διαζύγιο, προσπαθούσα να τον ξαναβρώ. Με λίγη βοήθεια.

Η πόρτα του γραφείου άνοιξε. Μια γυναίκα βγήκε προς την εξώπορτα, αποφεύγοντας να κοιτάξει προς την αίθουσα αναμονής όπως απέφυγα κι εγώ να κοιτάξω προς το μέρος της. Το γυμνό κρανίο του κυρίου Βαγγέλη ξεπρόβαλε από την πόρτα.

«Καλησπέρα σας. Περάστε. Θέλετε καφέ;»

Κρατούσαμε τον πληθυντικό μεταξύ μας γιατί έβγαινε πιο άνετα, αλλά αποφεύγοντας τις υπερβολικές επισημότητες όπως τις προσφωνήσεις τύπου «κύριε Κωνσταντινίδη», «κύριε Ιγνατιάδη» κ.λπ.

Κάθισα στον καναπέ του, διαπιστώνοντας από τη στάση του σώματός μου ότι ήμουν σφιγμένος, όπως συνήθως. Μου έφερε τον εσπρέσο από τη μηχανή με τις κάψουλες που είχε στο κουζινάκι και βολεύτηκε απέναντί μου, στη δερμάτινη πολυθρόνα του.

«Σας ακούω», μου είπε. Ήταν η τυπική εναρκτήρια φράση του. Μου θύμιζε ότι πάντα έπρεπε να κάνω εγώ την αρχή. Ξεκίνησα από τα νέα μου.

«Θυμάστε που πριν από δύομισι μήνες, στα τέλη του καλοκαιριού, έκανα αιτήσεις για κάθε ανοιχτή θέση σε πανεπιστήμιο, δημόσιο ή ιδιωτικό, από τις Σέρρες μέχρι την Κρήτη;»

«Φυσικά», είπε. «Μου έχετε πει ότι είναι κάτι το οποίο ψάχνετε από πέρσι, που τελειώσατε το διδακτορικό σας. Αλλά ότι στα ιδιωτικά προσφέρουν λίγες ώρες με ελάχιστα χρήματα, ενώ στα δημόσια ο ανταγωνισμός είναι πολύ μεγάλος», πρόσθεσε, σαν να ήθελε να μου επιβεβαιώσει ότι θυμόταν ακριβώς όσα του έλεγα στη θεραπεία.

«Ακριβώς. Αλλά με ειδοποίησαν χθες από το ΤΕΙ Καστοριάς ότι ξαφνικά προέκυψε ένα κενό γιατί ο κάτοχος της θέσης του επιστημονικού συνεργάτη στο Τμήμα Διαχείρισης Πολιτιστικών Αγαθών είχε ένα ξαφνικό ατύχημα».

«Κακή τύχη γι' αυτόν και καλή για εσάς».

«Μακάρι να πρόκειται απλά γι' αυτό. Όταν μου το είπαν θυμήθηκα κάτι που είχε πάρει το μάτι μου στο ίντερνετ πριν λίγο καιρό για το θάνατο ενός καθηγητή στην Καστοριά. Ο άνθρωπος έπεσε με το αμάξι του στη λίμνη και πνίγηκε. Σύμφωνα με τα ΜΜΕ υπάρχουν υπόνοιες ότι ίσως αυτοκτόνησε».

Ο κύριος Βαγγέλης έγειρε πίσω στην καρέκλα του και έξυσε το πυκνό μαύρο μούσι του. Το κάτω μέρος του κεφαλιού του ήταν κατάφυτο ενώ το επάνω εντελώς γυμνό, και γυάλιζε καθώς καθρέφτιζε το φως της λάμπας.

«Σας αναστατώνει αυτή η σκέψη;»

«Φυσικά. Όχι με την έννοια ότι πιστεύω πως αυτό φέρνει κάποια κακοτυχία ή ότι ο θάνατος –είτε πρόκειται για ατύχημα είτε για αυτοκτονία– είναι μεταδοτικός. Αλλά είναι άβολη σκέψη να ξέρω ότι παίρνω τη θέση ενός νεκρού. Επιπλέον, θυμήθηκα τον Καρυωτάκη».

«Τι εννοείτε;» έκανε λίγο ξαφνιασμένος.

«Δεν είναι λογικός συνειρμός; Μετατέθηκε στην επαρχία ως δημόσιος υπάλληλος και αυτοκτόνησε. Λίγο αποθαρρυντικό».

Ο κύριος Βαγγέλης τραντάχτηκε ολόκληρος καθώς ξέσπασε στο ζεστό γέλιο του.

«Μην ανησυχείτε. Ο Καρυωτάκης αυτοκτόνησε επειδή έπασχε από μείζονα καταθλιπτική διαταραχή και από σύφιλη. Εσείς δεν έχετε κάτι κλινικό. Σας το είπα από τότε που αρχίσαμε τη θεραπεία, η οποία γίνεται για να εκφράσετε αυτά που σας απασχολούν. Και φαντάζομαι ότι δεν έχετε σύφιλη», διευκρίνισε αστειευόμενος. «Επιπλέον, η Καστοριά είναι πολύ όμορφη. Ακόμη και η Πρέβεζα, όπου μετατέθηκε ο Καρυωτάκης, είναι σίγουρα λιγότερο καταθλιπτική τώρα απ' ό,τι τη δεκαετία του 1920. Ωστόσο, μήπως υπάρχει και κάτι άλλο στη σύνδεση που κάνετε;»

«Τι εννοείτε;» τον ρώτησα.

«Βάζοντας τον εαυτό σας στη θέση του Καρυωτάκη, μήπως θεωρείτε ότι είστε δυστυχισμένος; Ή ίσως ότι είστε μια καλλιτεχνική ψυχή που δεν την καταλαβαίνουν οι άλλοι;»

Το σκέφτηκα για λίγο. Φοβόμουν ότι μπορεί να είχε δίκιο και στα δύο, αλλά για κάποιο λόγο δεν ήθελα να το παραδεχτώ.

«Δεν ξέρω», είπα. «Ίσως υποσυνείδητα. Αυτό είναι μια μεγάλη συζήτηση».

«Εν πάση περιπτώσει, τι σκέφτεστε να κάνετε με τη δουλειά;» με ρώτησε.

«Τη δέχτηκα ήδη. Έπρεπε να απαντήσω αμέσως. Θα πάω αύριο να υπογράψω τη σύμβαση και να συνεννοηθούμε».